

Nederlands
Jeugdinstituut

Doelgroeponderzoek 18-/18+

Achtergrondinformatie en opzet

Nederlands Jeugdinstituut

Adres: Catharijnesingel 47, Utrecht

Website: www.nji.nl

Contactpersoon: Josine Holdorp

Telefoon: 030-230 6875

E-mail: j.holdorp@nji.nl

Datum: 6 oktober 2017

Waarom het Nederlands Jeugdinstituut?

Ieder kind in Nederland groeit veilig en gezond op en krijgt de ondersteuning die het nodig heeft. Dát is waar het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) voor gaat. We doen dat door kennis, advies en praktische hulpmiddelen aan te bieden op basis van de laatste inzichten. Daarmee voeden we overheden, instellingen en professionals die zich met jeugd- en opvoedingsvraagstukken bezighouden.

Samen mét de sector

Wij werken niet alleen voor, maar veelal samen mét de sector; van gemeenten en zorgorganisaties, tot onderwijs en landelijke koepelorganisaties. Het Nji is een kennisnetwerkorganisatie. Ons netwerk bestaat uit landelijke en lokale overheden, agentschappen, branche- en beroepsorganisaties, (onderwijs)instellingen, fondsen en andere kennisorganisaties.

Non-profit instelling met een publiek profiel

Onze omzet bestaat deels uit subsidies van overheden en fondsen. Veel van onze kennis kunt u daarom kosteloos of tegen geringe vergoeding gebruiken: onze uitgebreide website met themapagina's en databanken, bijeenkomsten en lezingen en een uitgebreid aanbod van publicaties.

Het Nji biedt u ook advies op maat, projectbegeleiding, trainingen, of hele specifieke kennis als lokale cijfers en gegevens. Dergelijke maatwerktrajecten voeren wij op betaalde basis uit.

Wat we ook doen, ons uitgangspunt is dat onze activiteiten het maatschappelijk belang dienen en kinderen in Nederland er iets aan hebben.

Doelgroep

Het Nji werkt voor gemeentelijke beleidsmakers, staffunctionarissen en beroepskrachten in de sector jeugd en opvoeding. Wij maken kennis beschikbaar voor de praktijk, maar genereren ook kennisvragen vanuit de praktijk. Op die manier wordt een kenniscyclus georganiseerd, die de jeugdsector helpt het probleemoplossend vermogen te vergroten en de kwaliteit en effectiviteit van de dienstverlening te verbeteren.

Inhoudsopgave

Achtergrond en vraagstelling	4
Kwantitatieve data-analyses op de CBS Microdata	6
Kwalitatieve analyse; het gesprek over de duiding van de cijfers	8
Rapportage en conclusies	10
Planning en projectteam	10

Achtergrond en vraagstelling

De afgelopen jaren heeft het thema 18-/18+ veel aandacht gekregen. Deze thematiek is niet nieuw, maar met de invoering van de decentralisaties hebben gemeenten een grotere verantwoordelijkheid gekregen om de overgang van jeugd naar volwassenheid soepel te laten verlopen. Een jongere van 18 is voor de wet meerderjarig, maar dat is niet hetzelfde als volwassen zijn. Volwassen worden is een proces wat voor iedere jongere verschillend verloopt. Voor sommige jongeren vraagt dit om doorlopende ondersteuning zolang als dat nodig is. Daarmee voorkomen we dat jongeren op hun 18^e worden losgelaten, terwijl zij daar nog niet aan toe zijn.

Aanleiding onderzoek

We zien dat uitvoerend professionals en beleidsmakers vanuit verschillende domeinen bezig zijn om doorlopende ondersteuning voor deze jongeren vorm te geven, maar dat men ook nog zoekend is naar de mogelijkheden en de juiste begeleiding. Dit geldt met name voor hen die werken met jongvolwassenen met structureel complexe problematiek. Voor jongeren die in het gedwongen kader zorg en begeleiding ontvangen, eindigt de betrokkenheid van voogden en instanties vanuit de jeugdbescherming als zij 18 jaar worden. Van de 'beschermende' omgeving van de Jeugdwet, belandt de jongere nu in de vraaggerichte Wmo en de meer eisen stellende Participatiewet. Voor deze jongeren is de overgang naar meerderjarigheid en zelfredzaamheid groot. Wat we regelmatig zien is dat deze jongeren zelf vaak 'zorgmoe' zijn als ze 18 jaar worden. Ze zijn blij dat de begeleiding vanuit jeugdhulpinstanties stopt en kijken uit naar vrijheid en zelfstandigheid. In de praktijk blijkt dat jongeren van 18 jaar (met complexe problematiek) nog niet goed in kunnen schatten wat de gevolgen zijn van hun eigen handelen waardoor ze zichzelf overschatten en het risico bestaat dat ze tussen wal en schip vallen.

Het juridisch kader voor volwassenen is logischerwijs beperkter dan voor jeugd. Het gaat om juridische mogelijkheden (denk aan mentorschap, curatele, bewindvoering en de Wet Zorg en Dwang) die maar voor een deel van de jongeren passend zijn.

Jeugdprofessionals worstelen met het dilemma van los moeten laten terwijl jongeren daar nog niet aan toe zijn. Vanuit deze worsteling is de roep om het laten doorlopen van maatregelen (dwang, nazorg, verplichte begeleiding) voor deze groep jongeren groot. Behalve dat een dergelijke ingreep zeer lastig te realiseren is, is het de vraag of dit ook de juiste oplossing is voor het probleem. Om zicht te krijgen op werkbare en inhoudelijk verantwoorde interventies is meer onderzoek nodig.

Het WODC formuleert in het rapport 'Verplichte (na)zorg voor jongvolwassenen?' drie vragen:

Over welke jongvolwassenen hebben we het precies? Het lijkt niet legitiem om voor elke kwetsbare 18-jarige, die te maken had met een maatregel van kinderscherming, extra mogelijkheden tot verplichte continuering van zorg te ontwikkelen.

Indien de groep in kaart kan worden gebracht, kan in de tweede plaats de vraag gesteld worden hoe het betreffende risico kan worden ingeschat. Kan bijvoorbeeld een risicotaxatie-instrument worden ontwikkeld dat hulp biedt bij de inschatting of verplichte zorg vanaf de leeftijd van 18 jaar noodzakelijk is? Een derde vraag is welke vorm(en) van verplichte (na)zorg voor 18-plussers dan gewenst of nodig is en waar deze zorg zich dan op richt. Gaat het om verplichte begeleiding, waarbij bijvoorbeeld aanwijzingen door een begeleider mogelijk zijn die moeten worden opgevolgd door de jongvolwassene? Is de wens tot continuering van verplichte zorg vooral gericht op het kunnen opnemen

of het bepalen van een woonplaats, dwangverpleging mogelijk te maken, het afronden van opleiding, het vinden van werk of stage en het verder vormgeven van een zelfstandig bestaan?

Het Nji vindt het belangrijk om ook –en waar mogelijk juist– binnen het vrijwillig kader op zoek te gaan naar mogelijkheden van ondersteuning voor een soepele overgang van jeugd naar volwassenheid bij de genoemde doelgroep.

Onderzoek: doel, focus en vragen

Het doel van dit onderzoek is meer grip te krijgen op de doelgroep jongvolwassenen met structureel complexe problematiek die voor hun 18e te maken had met een maatregel en die na het bereiken van de 18-jarige leeftijd nog ondersteuning kan gebruiken bij onder andere opleiding, baan en huisvesting. De bestaande maatregelen voor volwassenen zijn voor hen onvoldoende of niet passend. Welke ondersteuningsvraag hebben zij, hun ouders/opvoeders, maar ook betrokken professionals en gemeenten?

Het onderzoek heeft een kwantitatief en kwalitatief karakter. We richten ons op de groep kwetsbare jongvolwassenen die ambulante hulp ontvangen en/of wonen in pleeggezinnen, gezinsvervangende huizen of jeugdzorgplus instellingen op basis van een juridische maatregel. Daarbinnen willen we zicht krijgen op de jongeren met structureel complexe problematiek waaronder een licht verstandelijke beperking en/of psychische problematiek. Bekend is dat in 2016, 1435 jeugdbeschermingsmaatregelen (ots), 95 voorlopige ots en 1180 voogdijmaatregelen beëindigd werden vanwege het bereiken van de meerderjarigheid (CBS, 2016).

Onderzoeksvragen:

- Nadere afbakening van de doelgroep complexe jongvolwassenen, zowel kwantitatief als kwalitatief: over welke jongeren hebben we het nu precies? Hoeveel jongeren zijn dat bij benadering? Wat zijn de kenmerken van deze jongeren?
- Zicht krijgen op welk risico deze jongeren lopen en bestaande risico-taxatie-instrumenten voor deze doelgroep inventariseren.
- Zicht krijgen op behoeften aan zorg en begeleiding vooraf en na het bereiken van de meerderjarigheid. Wat is nodig en gewenst aan maatregelen? Wat is de juiste timing in deze?
- Zicht krijgen op de aanpak en de beschikbare voorzieningen voor deze groep vanuit gemeenten. Is er een match tussen vraag en aanbod?

Context onderzoek

Het doelgroepenonderzoek is één van de acties van een landelijk traject dat sinds 2016 onder de noemer "18-/18+" is gestart. Uit dat traject is de landelijke werkagenda 16-27 ontstaan, van waaruit partijen zich het afgelopen jaar hebben ingezet voor doorlopende en integrale ondersteuning voor jongeren van 16 tot 27 jaar in kwetsbare posities.

Het doelgroepenonderzoek sluit aan op de visie van VenJ die is beschreven in het rapport Koers en Kansen (2017). In dit rapport wordt beschreven hoe het ontbreken van een baan en het hebben van schulden, verslaving, psychiatrische stoornissen en een verstandelijke beperking bij veel delinquenten bijdragen aan het criminele gedrag. Vaak heeft deze doelgroep een hulpverleningsgeschiedenis. Het is aannemelijk dat het in dit doelgroepenonderzoek deels over dezelfde jongeren gaat.

Mede ingegeven door de complexe doelgroep worden in ditzelfde rapport gewenste ontwikkelingen beschreven waarin een integrale aanpak samen met lokale partners en een breed perspectief op gezin en netwerk als wenselijk worden gezien. Dit sluit aan bij de beweging van Swing waarbinnen jeugdbeschermers van elf gecertificeerde instellingen de afgelopen twee jaar samen met professionals in de wijk vernieuwende werkwijzen hebben uitgetoet. De werkwijzen kenmerken zich door reflectie op de keuze voor een juridische maatregel en het verbeteren van de positie en de samenwerking met de cliënt. Daarmee positioneren de jeugdbescherming en de jeugdreclassering zich steeds meer als integraal onderdeel van jeugdhulp. Dat sluit bovendien aan bij de doelstelling van de landelijke werkagenda 16-27, waarin we pleiten voor integrale en doorlopende ondersteuning voor iedere jongere die dat nodig heeft.

Betrokken partners

Het Nji voert zowel het kwantitatieve als het kwalitatieve deel van het project uit. Het Nji beschikt over toegang tot de microdata van het CBS en heeft voldoende connecties in het veld met praktijk en beleid in vrijwillig en gedwongen kader om het kwalitatieve onderzoek te starten zodra de uitkomsten van de analyses op de microdata beschikbaar zijn.

Er zal een begeleidingscommissie worden ingesteld. De begeleidingscommissie komt gedurende het traject vier keer bij elkaar en heeft tijdens deze bijeenkomsten zowel aandacht voor het operationele proces als het kaderen/beantwoorden van relevante reflectieve vragen.

Er zal gewerkt worden met gemeentelijke of regionale focusgroepen in drie pilotregio's (bijvoorbeeld een G4-gemeente, een G32-gemeente en een plattelandsregio). De regionale focusgroepen worden op maat samengesteld en zullen bestaan uit vertegenwoordigers van gemeenten, leden vanuit het onderwijs, jeugdzorg, WMO/ begeleid wonen, GGZ en LVB-zorg, jeugdbescherming en jeugdreclassering, OM, de zwerfjongeren-keten, leerplicht/ RMC, politie, veiligheidshuis en woningbouw. Betrokkenheid van jongeren en/of hun ouders/opvoeders wordt op maat gerealiseerd in de focusgroepen of aan de hand van interviews.

Voor de werving van de pilotregio's maken we gebruik van gemeentelijke netwerken die zijn ontstaan in het kader van lopende projecten maar ook plaatsen we een brede oproep op onze website. De pilotregio's en de daaruit voortvloeiende focusgroepen moeten urgentie voelen en/of al activiteiten uitvoeren op het onderwerp en 1) vanuit die good practices een inhoudelijke bijdrage kunnen doen aan het project en 2) de opbrengst van het project kunnen vertalen naar de eigen regionale aanpak. De doelstelling van de focusgroepen is er een van halen en brengen. In elke pilotregio werken we samen met een contactpersoon van de beleidsafdeling van de (trekkende) gemeente.

Kwantitatieve data-analyses op de CBS Microdata

Het Nji heeft toegang tot een deel van de CBS Microdata met als doel(binding) het in kaart brengen welke jongeren meer moeite hebben met de overstap naar volwassenheid, bijvoorbeeld in het vinden van een baan of dagbesteding. Dat betekent dat we op persoonsniveau datakoppelingen kunnen maken en daardoor inzicht kunnen krijgen in de voorzieningen die jongeren gebruiken, mits die voorziening in de data is geregistreerd. Vanuit deze doel(binding) kijken we over langere tijd hoe het jongeren vergaat. We kijken onder andere of jongeren naar school gaan, (duurzaam) werken of (recht op) een uitkering hebben en wat de voorgeschiedenis is van deze jongeren. Op basis daarvan identificeren we groepen die moeite hebben om in

onderwijs of werk te blijven en volgen we groepen waarvan bekend is of verwacht wordt dat ze kwetsbaar zijn.

De groep jongeren die na hun 18e jaar pleeggezinnen, gezinsvervangende huizen of jeugdzorgplus instellingen verlaten en waarbij de daaraan ten grondslag liggende juridische maatregel vervalt, kan zo'n kwetsbare groep zijn. De vraag van het ministerie hoe het deze jongeren vergaat na hun 18e, past daarom goed binnen deze doelbinding en maakt dat we in staat zijn om informatie te verschaffen die de maatschappelijke discussie en de vorming van beleid kan voeden.

De vraag die voorligt, is:

Hoe vergaat het jongeren die op hun 18e jaar uit een OTS/voogdij-maatregel komen en die op dat moment ambulante hulp ontvangen en/of een instelling voor (gesloten) jeugdzorg of pleeggezin verlaten?

Over hoe het de jongeren vergaat, kunnen we in beeld brengen¹:

- Gaan ze naar school en/of hebben ze werk? Hebben ze een uitkering?
- Zitten deze jongeren in een schuldhulpverleningstraject?
- Zijn ze na hun 18e nog in contact gekomen met justitie als verdachte? Of in detentie?
- Hebben deze jongeren veel zorg (nodig)? Maken ze veel zorgkosten binnen hun ziektekostenverzekering? Krijgen ze ondersteuning vanuit WMO of reïntegratiegelden?

Daarnaast is het mogelijk om een aantal andere kenmerken in kaart te brengen:

- Achtergrond: afkomstig uit éénoudergezin, gezin met laag inkomen, herkomst.
- Opleidingsniveau, wel geen/ diploma.
- Psychische problematiek.
- Woonsituatie: zelfstandig, bij ouders, in instelling, samenwonend, onbekend adres.
- Gezinssituatie: samenwonend, getrouwd, kinderen.

De analyse die we voorstellen, is:

- Hoe vergaat het de jongeren die in 2012 volwassen werden en tot die tijd
 - een OTS/voogdij maatregel hadden,
 - in pleegzorg zaten of,
 - in een instelling voor gesloten jeugdzorg of een internaat zaten?
- Zijn deze jongeren:
 - in 2015 werkzaam, schoolgaand of krijgen ze een uitkering,
 - in 2013, 2014 en/of 2015 in aanmerking gekomen voor schuldsanering,
 - in 2013, 2014 en/of 2015 in aanraking gekomen met justitie (als verdachte of in detentie),
 - grote zorggebruikers in 2013, 2014 en/of 2015? Maken ze veel zorgkosten binnen hun ziektekostenverzekering? Krijgen ze ondersteuning vanuit WMO of reïntegratiegelden?
- Zijn er op basis van de beschikbare gegevens subgroepen aan te wijzen die extra kwetsbaar zijn? We kijken hier bijvoorbeeld naar:
 - Achtergrond: afkomstig uit éénoudergezin, gezin met laag inkomen, herkomst.
 - Opleidingsniveau, wel geen/ diploma.
 - Psychische problematiek.

¹ Dit is een eerste uitwerking. In afstemming met de opdrachtgever, de begeleidingsgroep en een focusgroep zal de uiteindelijke dataset worden bepaald.

- Woonsituatie: zelfstandig, bij ouders, in instelling, samenwonend, onbekend adres.
- Gezinssituatie: samenwonend, getrouwd, kinderen.

In overleg kunnen we ook andere kenmerken opnemen, mits de gegevens hiervoor binnen de microdata aanwezig zijn en passen binnen de doelbinding.

De overwegingen om het cohort van 2012 te volgen tot 2015 zijn als volgt:

- voor 2012 is informatie over hulp aan jeugdigen niet volledig aanwezig.
- na 2015 is informatie over, bijvoorbeeld, de sociaaleconomische status (nog) niet aanwezig.
- Tussen 2012 en 2015 hebben jongeren drie jaar lang de tijd gehad om "hun plek te vinden". Op verzoek kunnen we uiteraard (ook) een later cohort volgen of vaker in beeld brengen hoe het de jongeren vergaat.

Aanpak eerste fase

De aanpak in de eerste fase is vooral deskresearch. De data exercitie zal in twee stappen worden volbracht. De ervaring leert ons dat een eerste presentatie van cijfers aanvullende vragen oproept die zonder die cijfers nog niet te voorzien waren. Op basis van deze bespreking kunnen in een tweede stap aanvullende analyses gedaan worden om tot een gedegen set cijfers te komen. Logischerwijs kunnen de specifieke activiteiten met betrekking tot deze tweede stap pas geconcretiseerd worden na deze bespreking.

In een eerste bijeenkomst van de begeleidingscommissie en een focusgroep kunnen we gezamenlijk tot een definitieve set van indicatoren en een onderzoeksmethodiek komen, voor zowel het kwantitatieve als het kwalitatieve deel.

Kwalitatieve analyse; het gesprek over de duiding van de cijfers

De cijfers die in de kwantitatieve analyse worden opgehaald, leveren de grondstof voor gesprekken met betrokkenen per pilotregio. Het gaat om een gestructureerd gesprek in een aantal fases.

1. Werving van pilotregio's. Bij het werven van pilotregio's bekijken we voor welke regio's/gemeenten deelname aan dit onderzoek mogelijk interessant zijn en/of waar urgentie gevoeld wordt op dit onderwerp. De bedoeling is dat gemeenten die mee doen naderhand meer handelingsalternatieven hebben voor het realiseren van een soepele overgang van jeugd naar volwassenheid. Er vindt een startgesprek plaats met deelnemende regio's.
2. Instellen van de begeleidingscommissie.
3. Een check op de cijfers die ronde 1 van de kwantitatieve analyse heeft opgeleverd. De eerste cijfers worden gepresenteerd en besproken in de eerste bijeenkomst van de begeleidingscommissie en in de regionale focusgroep van één eerste pilotregio. Voor de focusgroep worden de cijfers zoveel mogelijk op het niveau van de regio aangeleverd, rekening houdend met privacywetgeving. Op basis van deze besprekingen kunnen aanvullende analyses gedaan worden (ronde 2 van de kwantitatieve analyse) om tot een gedegen set cijfers te komen.
4. In gesprek met focusgroepen uit regio 2 en 3 over de duiding van de uiteindelijke data. Voor deze gesprekken zullen we niet alleen de landelijke cijfers presenteren, maar, rekening

houdende met privacywetgeving, ook een uitsnede maken van de desbetreffende postcodegebieden. Dit gesprek vindt plaats in de regionale focusgroepen.

5. 2e bijeenkomst begeleidingscommissie: eerste opbrengst duiding van cijfers (op basis van ronde 2) en vertaalslag naar kwalitatieve gedeelte

6. In gesprek in drie focusgroepen over de volgende clusters van vragen, waarbij iedere focusgroep zich concentreert op één cluster (de jongeren/de ondersteuning/de regie):

De jongeren

- Over welke jongeren hebben we het nu precies? Welke karakteristieken hebben deze jongeren en hun gezinnen? Wat hebben ze nodig? Welk risico lopen zij?
- Wat denken jongeren en hun ouders dat de kern van het probleem is? Als zij het voor het zeggen zouden hebben gehad, wat was volgens hun dan de oplossing geweest? Op welke leeftijd was er idealiter voor deze oplossing gekozen? Is daar toen aan gedacht? Waarom wel/niet?

De ondersteuning

- Welke risico-taxatie-instrumenten zijn er voor deze doelgroep jongeren? Worden ze gebruikt en hoe bevalt dat? Hoe is de zorg en ondersteuning voor deze groep jongeren in deze regio georganiseerd? Wie heeft welke verantwoordelijkheid? En waar zitten de 'gaten' in de aanpak? Welke speciale maatregelen (verplichte vormen van nazorg, voortzetting maatregelhulp) zijn nog wenselijk en hoe zou dat dan kunnen werken?
- Hebben zorgaanbieders/professionals vragen over de mogelijkheden die zij hebben bij het bieden van hulp in een strafrechtelijk kader aan 18-/18+ jongeren en hun gezin? Zijn er onduidelijkheden die maken dat ze bepaalde (veilige) keuzes maken?
- Blijkt de jeugdbeschermingsmaatregel nodig in het kader van dwang of zijn er casussen/ situaties waar de jeugdbeschermingsmaatregel bij het bereiken van de 18-jarige leeftijd bood wat de jongere/zijn gezin toen nodig had? Welk 'gat' heeft de maatregel eventueel gevuld? Wie of wat had daar in een eerder stadium iets (anders) in kunnen betekenen?

De regie

- Hoe is de regie op de samenwerking rondom deze jongeren nu en in het verleden georganiseerd? Hebben gemeenten goed zicht op deze jongeren? Wie binnen de gemeente heeft de verantwoordelijkheid? Hoe verhoudt de jeugdbescherming zich tot andere betrokkenen? Is het veiligheidsdomein en het onderwijs betrokken?
- Hoe anticiperen zorgaanbieders op de naderende leeftijd van 18 jaar? Met wie wordt daar afstemming over gezocht? Is er een standaard-werkwijze of is dat per casus verschillend?
- Hoe gaan gemeenten om met problemen van deze groep? Hoe sturen ze op de beschikbaarheid van voorzieningen/aanbod en is dat passend?

7. Op basis van de uitkomsten van de focusgroepen vinden eventueel ter aanvulling en verduidelijking diepte-interviews met nader te bepalen betrokkenen (zoals jongeren en ouders/opvoeders) plaats.

8. In bijeenkomst 3 van de begeleidingscommissie wordt stilgestaan bij de opbrengst van het kwalitatieve onderzoek (met name activiteiten 6 en 7).

Rapportage en conclusies

- Schrijven van de concept-rapportage. De opbrengst van bovenstaande stappen zijn de bouwstenen van de rapportage.
- De conceptrapportage wordt besproken met de begeleidingscommissie (bijeenkomst 4) en vertegenwoordiging van de regionale focusgroepen.
- Definitief maken van de rapportage.
- Vertalen van de resultaten naar een regionale aanpak. In gesprek met de deelnemende gemeente worden de handelingsalternatieven voor het realiseren van een soepele overgang van jeugd naar volwassenheid in kaart gebracht.

Planning en projectteam

Het doelgroeponderzoek loopt van september 2017 tot en met juni 2018.

Planning van het project	
Activiteiten	Periode
(voorbereiding op de) werving van pilotregio's en het voeren van startgesprekken (+ inplannen van bijeenkomsten)	September en oktober
Instellen begeleidingscommissie	Oktober
1 ^e ronde kwantitatieve analyse	Oktober t/m november
1e bijeenkomst begeleidingscommissie: check op de cijfers uit ronde 1	Begin december
1e focusgroep: check op de cijfers uit ronde 1	Begin december
2 ^e ronde kwantitatieve analyse	Half december tot februari
In gesprek met focusgroepen 2 en 3 over de duiding van de cijfers	Februari
2 ^e bijeenkomst begeleidingscommissie: eerste opbrengst duiding van cijfers (op basis van ronde 2) en vertaalslag naar kwalitatieve gedeelte	Februari

In gesprek met de drie focusgroepen over de clusters van vragen	Maart
3 ^e bijeenkomst begeleidingscommissie: eerste opbrengst kwalitatieve onderzoek	Maart/april
Diepte-interviews (3)	Maart/april
Schrijven van de concept-rapportage	April/mei
Bespreken conceptrapportage met begeleidingscommissie (bijeenkomst 4) en vertegenwoordiging van de focusgroepen	Mei
Definitief maken van de rapportage	Juni
Vertalen van de resultaten naar een regionale aanpak (eindgesprekken in de regio's)	Juni